

PARALELISMUL CULTURII ȘI VALORILOR LA LUCIAN BLAGA

Carolina CHEIANU-TUDOS

Colegiul Universității Tehnice a Moldovei
Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Carolina Cheianu-Tudos, email: c_cheianu@yahoo.com

THE PARALLELISM OF CULTURE AND VALUES IN THE LUCIAN BLAGA'S OPERA

Abstract: Current paper represents the research on the parallelism of culture and values in Lucian Blaga. The human values are discussed along of many centuries which were produced by the interconnection between humanity and metaphysics. In the research was presented a categorization of the Lucian Blaga's metaphysics it was presented as ontology, and fundamental ontology, gnoseology, cosmology, general methodology. These subcategories of his philosophy were presented and researched in the „Trilogy of values”. Another categorization was presented to us and researched in order to create a deep understanding of the culture system.

Keywords: hierarchy of values, formative aspirations, art, values of culture, ontological way, principle of parallelism, balance of values, branches of culture and values.

Adnotare: Lucian Blaga este unul dintre cei mai cunoscuți filosofi români alături de Tudor Vianu, Ovidiu Drâmba și Mircea Eliade. Filosoful ne vorbește despre paralelismul ramurilor culturii din: cadrul metafizicii, științelor, morală, organizațiilor sociale și artelor. Aceste corespondențe, au caracter de necesitate și caracter istoric. Afirmând că nu poate exista o întâietate teoretică a unei ramuri a culturii asupra alteia, tot așa cum o ierarhizare a genurilor artei nu este posibilă. Lucian Blaga spune că nu putem considera filosofia superioară poeziei, dramaturgia mai presus decât filosofia, critica mai însemnată ca aforismele. Fiecare ramură a creației atârnă egal pe cântarul valorilor. De aceea ramură a culturii trebuie să renunțe la pretenția de regină. De aceea principiu este numit paralelismului ramurilor culturii și valorilor.

Cuvinte cheie: ierarhia valorilor, năzuințe formative, artă, valorile culturii, mod ontologic, principiu paralelismului, balanța valorilor, ramurile culturii și a valorilor.

Filosofia românească din prima jumătate a secolului al XX-lea ne este cunoscută prin întemeierea unor sisteme metafizice. Deoarece majoritatea savanților și-au făcut studiile la universitățile europene de acolo se trag rădăcinile concepțiilor filosofice, totuși având și ceva original spațiului mioritic contribuind la specificul culturii naționale. Printre cei mai vestiți culturologi au fost: L. Blaga, T. Vianu, O. Drâmbă, M. Eliade etc.

Cultura are un caracter existențial. În lucrarea Aspecte antropologice, L. Blaga încercă să arate care sunt implicatele creației de cultură. Ele sunt diverse și de felurite grade. Cultura implică un mod ontologic specific uman, adică existența într-o ambianță mereu dezamăgită, în care

orizontul lumii concrete se conjugă cu orizontul necunoscutului. Cultura implică, aspirația spre revelarea acestui orizont al necunoscutului, revelare pe care omul și-o face sieși prin plâsmuiri din cele mai variate, și în tipare stilistice din cele mai variate. Vedem în om ființa creatoare de cultură prin excelență, dar aceasta înseamnă în primul rând că omul înmănușează în sine toate acele condiții biologice și materiale, psihologice și spirituale, fără de care cultura rămâne un deziderat, ce refuză să se închege.

Cultura, la fel ca omul, care este ființă eminentă istorică, are, deopotrivă, caracter eminent istoric, deoarece cultura este expresia nemijlocită a modului specific uman. Lucian Blaga afirmă că nu este posibilă o ierarhizare axiologică a ramurilor culturii și valorilor. Deoarece toate ramurile culturii și valorilor atârnă egal în cântarul culturii și valorilor. O ierarhizare a ramurilor culturii este, în sistemul lui Lucian Blaga, absolut neconceput. Se poate oare de argumenta că Dante, Shakespeare și Goethe, au mai mare valoare, în istoria culturii, decât Galilei, Newton sau Einstein?

Pentru prima dată ideea de paralelismul ramurilor culturii și valorilor, o întâlnim în lucrarea "Pietre pentru templul meu". Interesat de particularitățile culturale ale diferitor popoare, consideră că orice creație individuală sau socială apare, cel mai adesea dintr-o anumită atitudine sufletească în fața vieții și a lumii. La Lucian Blaga este o reacție spirituală în fața lumii și a vieții, care plutește între conștient și inconștient. Fiind o reacție mai mult trăită decât cugetată, și apare ca forme de limbaje artistice, religioase sau filosofice. De aceea trebuie să ajungem, dacă vrem să pătrundem ființa intimă culturală a unui popor.

O idee asemănătoare o întâlnim în *Filosofia Stilului*. Accentul cade pe categoria *năzuință formativă* care aproximativ am putea să o numim „atitudine în fața vieții și a lumii”. *Năzuința formativă* se schimbă de la epocă la epocă, în centru fiind situată o valoare fundamentală, care este realizată în materialul plastic al simțurilor, cât și plâsmuirile conștiinței omenești: în cele teoretice, morale, religioase, sociale cât și artistice.

Cele trei tendințe ale *năzuinței formative*: tendința spre individual, spre tipic și absolut, în lucrarea *Filosofia Stilului*, constituie, singure, baza paralelismului ramurilor culturii, sunt unilaterale. În lucrarea *Orizont și stil*, Lucian Blaga își recunoaște greșeala "din nefericire, în momentul când scriam acel studio, nu ne găseam în situația de a preciza locul *năzuinței formative*" în constelația determinantă a fenomenului stilistic. Ședuiți de aparențe și de insinuările obiectului în sine, făceam chiar greșeala de a socoti *năzuința formativă* drept substrat principal, sau chiar unic, al stilului. Încă nu deplin inițiați în tainele de subsol și ocrotite de întuneric ale fenomenului, ne-am lăsat impresionați, mai mult decât trebuia, de calitățile prin excelență vizibile ale stilului, adică de aspectele ale pipăite sau pur formale" [1, p. 118].

Iar în lucrarea *Filosofia Stilului*; Lucian Blaga afirmă că paralelismul ramurilor culturii își are originea în corespondențe culturale, pe planuri de existențe diferite precum: în metafizică, în științe, în morală, organizații sociale și arte. Astfel de corespondențe, au caracter de necesitate și de caracter istoric. "Orice ar putea să fie sau să nu fie. Cercetătorul are însă un deosebit interes să aleagă din mulțimea celor întâmplătoare pe cele necesare, pe temeiul corespondențelor. Operele de artă ținute în "stil" plac prin caracterul lor de necesitate în cadrul unei culturi. Firește, cu timpul orice operă de artă se înstrăinează de prezent. Pricina trebuie căutată în faptul că "stilul" operei e în adevăr în strânsă legătură cu valorile epocii sale, care se schimbă cu vremea. De aceea un stil străvechi nu poate fi gustat și apropiat de noi prin mijlocirea esteticului, ci numai prin căutarea de corespondențe în timpul său, prin demonstrarea intuitivă a *necesității sale*" [2, p. 44].

Idea paralelismului ramurilor culturii o regăsim și în *Trilogia valorilor*, și anume pe tărâmurile științei și creației, gândirii magice și religiei, artei și valorilor. Arta reprezintă, ca și celalte creații de cultură, un act de intenție revelatoare în raport cu misterul. Rezultatul actului de intenție revelatoare este opera; iar opera se definește ca un precipitat metaforic impregnat de categorii stilistice. Categoriile abisale reprezintă desigur tot atâtea vaduri de ieșire din lumea concretă, dar totodată ele sunt frâne care zădărnicesc revelarea absolută, a misterelor. Ne găsim izolați de misterele spre care aspirăm, atât prin metaforismul intern creațiilor de cultură, cât și prin categoriile abisale care li se imprimă stilistic. Arta este o aspirație înfrântă spre revelarea misterului. Din această situație nu ne este dat să ieșim, și nici nu ar fi bine să putem ieși. Dată fiind această stare de lucruri, se pune întrebarea dacă există o ierarhie de drept între ramurile culturii. Sau poate chiar o întâietate a artei într-o asemenea ierarhie. Întrebarea se rezolvă de la sine, de îndată ce am pătruns paradoxul poziției umane în univers. Dacă toate creațiile de cultura, inclusiv artă, sunt revelații transcendent înfrânate ale misterului, înțelegem numai că nu se poate vorbi despre o ierarhie a ramurilor culturii. Astfel Lucian Blaga dovedește că orice ramură a culturii, este expresie a modului ontologic specific uman, atârnă egal în balanța valorilor.

Nu există întâietate teoretică a unei ramuri a culturii asupra alteia, tot așa cum o ierarhizare a genurilor artei nu este posibilă. "În general, criteriile ce pot fi luate ca bază de ierarhizare sunt foarte șubrede, dacă se face abstracție de cel metafizic, singurul cu adevărat concludent, și care ne interzice categoric ierarhizarea. Toate celelalte, aplicate de unul singur, sunt riscante și nu garantează nici o afirmație omenește sigură. Un gen poate să devină astfel întâiul când e privit sub un unghi de vedere, și ultimul când e privit sub un alt unghi de vedere, iar alt gen tocmai dimpotrivă" [3, p. 54]. Dar acest joc de-a perspectivele ar putea să bucure numai inima copiilor.

Putem menționa faptul că paralelismul ramurilor culturii și valorilor presupune unitatea principală a creațiilor de cultură, și nu înlătură, diferențele dintre ramuri, genuri, specii, forme și formule ale creației ca atare. Un astfel de exemplu ne îl oferă Lucian Blaga nu putem considera filosofia superioară poeziei, dramaturgia mai presus decât filosofia, critica mai însemnată ca aforismele. Fiecare ramură a creației lui Lucian Blaga atârnă egal pe cântarul valorilor.

Se poate spune, că în sistemul lui Lucian Blaga, nu există o ierarhie a creațiilor de cultură.

Orice ramură a culturii trebuie să renunțe la pretenția de regină, a celorlalte creații. Indiferent dacă faimoasa pretenție de întâietate în piramida valorilor este îndreptățită, în anumite zone culturale și în anumite tipuri istorice, prin privilegiile temporale izvorâte din funcții sociale utile sau necesare.

Idea imposibilității ierarhizării ramurilor culturii este azi pe deplin lămurită. În gândirea românească, ea a fost rostită și ridicată la rang de principiu- *principiul paralelismului ramurilor culturii și valorilor* - de către Lucian Blaga.

Resurse bibliografice:

1. Blaga L. *Trilogia culturii*, București: Humanitas, 1996.
2. Blaga L. *Filosofia Stilului*, București, 1924.
3. Blaga L. *Teoria Valorilor*, București: Humanitas, București, 1996.
4. Blaga L. *Gândire magică și religie. Trilogia Valorilor II*. București: Humanitas 1996.
5. Blaga L. *Artă și valoare. Trilogia Valorilor III*. București: Humanitas 1996.
6. Popescu I. M. *O perspectivă românească asupra teoriei culturii și valorilor*. București: Eminescu, 1980.
7. Boboc A. *Filosofie românească. Studii istorico-filosofice în perspectivă contemporană*. Grinta, 2007.
8. Plop T. *Lucian Blaga – filosofia și metafizica valorilor*. Cluj Napoca: Casa Cărții de știință, 2007.